

Україна

Авторки: Ірина Миронова, Zero Waste Lviv, Анна Прокаєва та Аеліта Єрмоленко, Kharkiv Zero Waste, представниці організацій-членів Zero Waste Alliance Ukraine

Кількість Zero Waste міст у країні: 2 — Львів та Люботин

2022 став для України роком повномасштабного вторгнення Росії, внаслідок якого плани масово летіти шкереберть, а люди зіткнулися з жорстокістю та смертю від рук загарбників. Однак це ж таки вторгнення дозволило Україні отримати статус кандидата на членство в ЄС, із зобов'язанням адаптувати національне законодавство, зокрема нормативні акти, що стосуються поводження з відходами та циркулярної економіки

Тепер планування у сфері відновлення ресурсів має відбуватися відповідно до підходів Європейського зеленого курсу. Український парламент нарешті ухвалив рамковий Закон «Про управління відходами», що сприяло появі певного інтересу до підходу «zero waste місто» на прикладі практичного досвіду міста Львів. Водночас Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів пропонує більш інфраструктурні рішення, спрямовані на запобігання прямому захороненню міських відходів, але вони не стосуються утворення відходів у цілому — наприклад, будівництво по всій країні 27 сміттєспалювальних заводів (WtE, waste to energy) та 62 заводів механіко-біологічної обробки відходів (MBTs, mechanical biological treatment). Львів та Люботин пропонують українським містам альтернативну модель для наслідування, як-от запровадження першої системи роздільного збору та компостування органічних відходів у Львові.

Львів

Війна поставила перед містом нові виклики: зокрема, населення зросло на 25% за рахунок внутрішньо переміщених осіб із регіонів, безпосередньо вражених бойовими діями, які знайшли у Львові прихисток. ГО [Zero Waste Lviv \(ZWL\)](#) виступила з пілотною ініціативою координування доставки гуманітарної допомоги з більш свідомим ставленням до утворення відходів, а також інформування про поводження з відходами ВПО, які прибувають до Львова чи їдуть через місто транзитом.

Від самого початку повномасштабної війни ZWL спромоглася застосувати підходи zero waste до допомоги ВПО, військовим та міській адміністрації. Спираючись на попередній досвід роботи з місцевими ресторанами, наша організація допомогла кільком закладам громадського харчування реорганізувати процеси доставки та роздачі їжі у пунктах тимчасового перебування переселенців, з використанням багаторазового посуду та столового приладдя. ZWL забезпечила ресторани великими герметичними контейнерами, коробками для доставки, горнятками з кришками, порційними контейнерами, а в окремих випадках — навіть посудомийними машинами. Пункти тимчасового перебування переселенців забезпечили багаторазовими тарілками, склянками та столовим приладдям, що їх пожертвували місцеві жителі. Це допомогло зазначеним закладам не лише запобігти утворенню відходів, але й заощадити кошти: інвестиції у багаторазові альтернативи повністю окупилися вже за два тижні користування. Загалом у період з березня по травень 8 ресторанів-партнерів готували для переселенців та волонтерів аж по 2000 порцій на добу, а в подальший період — по 300-400 порцій на добу.

ZWL також надала 400 військовим багаторазові польові набори посуду для запобігання утворенню відходів під час бойових дій.

Найбільшим здобутком ZWL у 2022 році стала презентація досвіду Львова на COP 27 у рамках звіту Zero Waste to Zero Emission («Від "нуль відходів" до "нуль викидів"») від GAIA. Львів змодельював своє потенційне скорочення викидів парникових газів (ПГ) завдяки діяльності із запобігання утворенню відходів, показавши приголомшливе потенційне скорочення викидів ПГ на 93% внаслідок роздільного збору органічних відходів, вторинної сировини, а також програм запобігання утворенню відходів (як-от популяризація багаторазових менструальних засобів і підгузків, скорочення використання одноразового пластикового пакування та запровадження системи внесення застави за багаторазові контейнери для постачальників їжі та напоїв з собою).

Упродовж цього важкого року, попри війну, наша організація Zero Waste Lviv продовжує працювати над досягненням цих цілей. Ми допомагали переселенцям набути звички роздільного збору органічних відходів і вторинної сировини через інформаційні кампанії: для багатьох новоприбулих така практика була незвичною, адже Львів — єдине місто України, де запроваджено централізований збір органічних відходів. Щоб покращити доступність та видимість інформації про різноманітні способи запобігання утворенню та розділення відходів, ZWL запропонувала міській владі інформаційну підтримку, а саме включити поради до новоствореного чат-бота для вимушених переселенців.

Ще одним проектом, покликаним допомогти містянам краще сортувати відходи, стало встановлення «сортувального корабля» в одному з місцевих парків. Тіло «корабля» поділено на 6 відсіків — для збору картону, скла, пластикових пляшок, пластикових кришечок, бляшанок і тетрапаку. Співвідношення розміру відсіків для кожного з типів відходів визначали з огляду на морфологічний аналіз відходів, проведений у парку за місяць до того. На вітрилах розміщено інформацію для відвідувачів про те, як запобігати утворенню відходів та як їх сортувати. Львівське управління з нагляду за утриманням парків планує поширити цей пілотний проєкт на інші парки.

Війна має негативний економічний вплив на жінок і дітей. ZWL продовжувала проводити лекції для жінок про багаторазові менструальні засоби, щоб зменшити їхній фінансовий тягар та забезпечити їх здоровішими й екологічнішими альтернативами. Ми вдячні нашим партнерським громадським організаціям Zelena Akcija (Хорватія), GreenZone Association (Угорщина) та UAZA (Південно-Африканська Республіка), які допомогли доставити понад 500 багаторазових менструальних чаш, прокладок і трусіків, які безкоштовно роздавали після наших лекцій. ZWL також створила серію просвітницьких відео та тренінгів про гігієну немовлят, тканинні підгузки та раннє привчання до горщика, спрямованих на лікарів, батьків та усіх, хто доглядає за малюками. Цей підхід отримав підтримку Управління охорони здоров'я Львівської міської ради, а Управління економіки Львівської міської ради стало одним із співорганізаторів круглого столу для виробників багаторазових гігієнічних засобів, щоб задовольнити майбутній попит.

Zero Waste Lviv роздає багаторазовий посуд біженцям та військовим під час війни.

Стратегія Львова на 2023 рік лишається незмінною: продовжити поступ до набуття статусу сертифікованого Zero Waste міста, у співпраці із Zero Waste Lviv та іншими заінтересованими сторонами, зокрема різними управліннями міської влади. Пріоритетним напрямом, особливо для сектору HoReCa та публічних просторів на кшталт парків, шкіл та органів місцевого самоврядування, буде покращення роздільного збору вторинної сировини й органічних відходів.

2023 — це рік, коли у Львові мають оновити норми утворення відходів для різних категорій споживачів, на зразок домогосподарств, ресторанів, лікарень та інших. Зусилля буде спрямовано на збір даних про відходи й управління ними, зокрема про відходи, які збирають місцеві збирачі сміття. Буде проведено морфологічні аналізи відходів для подальшого встановлення обґрунтованих тарифів та запровадження підходу «платиш стільки, скільки викидаєш» (англ. PAYT, pay as you throw). У центрі уваги також буде запобігання утворенню відходів за допомогою таких заходів, як просвітницькі лекції у партнерстві з медиками про багаторазові менструальні засоби та підгузки. Також більше уваги приділятиметься скороченню обсягів використання одноразового пакування службами доставки та закладами, що торгують їжею з собою. Наш львівський досвід є цінним для інших населених пунктів області та помічним у формуванні національної політики у цій сфері, тож місто продовжуватиме проводити конференції та навчальні ознайомчі поїздки для представників інших населених пунктів, відіграючи активну роль у запровадженні принципів «нуль відходів» у сфері поводження з відходами та формуванні стратегії відновлення України.

Люботин

Нова фаза війни у 2022 році вплинула на роботу нашої організації, але замість того, щоб припинити діяльність, ми розширили її: ми надавали допомогу переміщеним особам і військовим, продовжуючи рух до нашої мети «нуль відходів».

Цьогоріч Kharkiv Zero Waste EcoHub був не лише центром управління відходами, але й гуманітарним штабом. З початком повномасштабної війни ГО Zero Waste Kharkiv почала активно допомагати місцевим жителям, переселенцям та військовослужбовцям, надаючи продукти харчування, гігієнічні засоби, одяг, ковдри та багато іншого. Змінився і наш підхід до поводження з відходами, наприклад, ми стали використовувати бляшанки з-під м'ясних консервів для виробництва окопних свічок.

У 2022 році також продовжив рости й розвиватися проєкт «Люботин — місто Zero Waste». Місто прийняло чимало переселенців, для яких інформація про zero waste стала відкриттям. Ситуація в країні спонукала нашу організацію до більш активних дій. Упродовж року було досягнуто чимало успіхів, зокрема:

- проведено інформаційну кампанію з популяризації багаторазових засобів жіночої та дитячої гігієни;
- у Люботині запрацювала постійна експозиція zero waste альтернатив;
- встановлено перший громадський компостер;
- проведено бренд-аудит у межах міжнародного руху Break Free From Plastic;
- завершено навчальний цикл у Zero Waste Academy та реалізовано проєкти в рамках Академії;
- стартував проєкт, у межах якого в Люботині з'явиться мережа з 8 громадських компостерів та 2 шафи перевикористання;
- ведуться перемовини з владними структурами стосовно наближення Люботина до мети отримати сертифікацію Zero Waste міста.

2023 рік ставить перед нами нові виклики. Війна в нашій країні триває, але ми не плануємо зупинятися. У рамках проєкту «Люботин — місто Zero Waste» цього року планується, що ми, як Zero Waste Kharkiv, допоможемо реалізувати:

- проєкт «Екологічне відновлення Люботина» — розробка рекомендацій, спрямованих на забезпечення сталого повоєнного відновлення громади, адже війна в Україні позначилася не лише на життях людей, але й на стані довкілля;
- встановлення компостерів у всіх багатопверхівках;
- проєкти повторного використання речей, а саме шафи перевикористання та інші;
- проєкти з подальшої популяризації багаторазових засобів жіночої та дитячої гігієни з активним залученням членів громади Люботина;
- проведення циклу лекцій для вчителів щодо впровадження принципів zero waste на шкільних уроках за нашими книжками та методикою, розробленою спільно зі ZWAU (Zero Waste Alliance Ukraine);
- проведення конференції, присвяченої досвіду запровадження принципів zero waste, для представників інших громад;
- - проведення дитячого табору Zero Waste.